

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Cap. I. Quid, & quotuplex sit syllogismus demonstratiuus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

de inesse, vt contingit omnem hominem esse album, quidam lapis non est albus, ergo quidam lapis non est homo; non verò, ergò contingit quendam lapidem non esse hominem: quæ enim in hoc contingentia esse, quod periculum metui potest: atque, vt omnis homo est albus, contingit quoddam animal non esse album, ergò quoddam animal non est homo; non verò, ergò contingit quoddam animal non esse hominem, id siquidem est necessarium, vt quod maximè.

53 In tertia figura, quando maior est de contingenti, & minor de inesse, conclusio est de contingenti, vt v.g. contingit hominem omnem esse album, omnis homo est animal, ergò contingit aliquod animal esse album: si autem minor sit de contingenti, & maior de inesse, conclusio erit de inesse, non de necesse, veluti omnis homo mouetur, contingens est aliquem hominem currere, ergò aliquod currens mouetur; non autem, ergò contingens est aliquod currens moueri, cum potius necesse sit quidquid currit hoc ipso moueri.

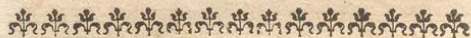
54 Quod spectat ad syllogismos modales ex vna præmissa de necesse, & altera de contingenti: si in duobus modis affirmatiuis primæ figuræ, videlicet Barbara, & Darij, maior fuerit de contingenti, & minor de necesse: sequetur conclusio de contingenti, vt, contingit omne animal esse sanum, necesse est omnem hominem esse animal, ergò contingit omnem hominem esse sanum. Cæterum, si è contrario maior sit de necesse, & minor de contingenti, eo ipso erit conclusio, non de necesse, nec de contingenti, sed de inesse, vt necesse est omne dormiens esse animal, contingens est aliquem hominem dormire, ergò aliquis homo est animal, non verò ergò contingens est aliquem hominem esse animal, nec etiam, ergò necesse est, aliquem hominem esse animal, nisi per accidens spectata forma, soliusque gratia materiæ, vt constat ex hoc syllogismo, cuius consequentia est nulla, necesse est omne dormiens non vigilare, sed contingit aliquem hominem dormire, ergò necesse est aliquem hominem non vigilare. Similiter, si in duobus modis negatiuis eiusdem figuræ, nempe Celarent, & Ferio maior negatiua sit contingens, & minor affirmatiua de necesse, conclusio erit de contingenti, vt contingit, nullum animal currere, sed necesse est omnem hominem esse animal, ergò contingit nullum hominem currere: Verum, si propositio negatiua in eis sit de necesse, & affirmatiua de contingenti, ne sequetur conclusio de contingenti, nec de necesse, sed tantum de inesse, vt necesse est nullum ridens esse lapidem, contingit omnem hominem ridere, ergo nullus homo est lapis, non verò; ergò contingit nullum hominem esse lapidem, cum eiusmodi sit falsa, nec etiam; ergò necesse est nullum hominem esse lapidem: quamuis enim hæc conclusio sit vera, non tamen nisi vi solius materiæ, cum ratione formæ, & consecutionis possit ei subesse falsum, vt patet ex hoc syllogismo citrà dubium falsò concludente, necesse est nullum immotum currere, sed contingit omnem hominem esse immotum, ergò necesse est nullum currere.

55 In secundæ figuræ tribus primis modis, si præmissa negatiua sit de necesse, & affirmatiua de contingenti, conclusio nec erit de contingenti, nec de necesse, sed tantum de inesse: haud enim valet, necesse est nullum coruum esse album, contingens est omnem hominem esse album, ergò contingens est nullum hominem esse coruum: haud etiam, necesse est nullum sedentem currere, contingit omnem

hominem currere, ergò necesse est nullum hominem sedere: valet tamen ex vtriusque præmissis, ergò nullus homo est coruus, ergò nullus homo sedet. Quod si è contrario negatiua præmissa sit contingens, & affirmatiua de necesse, haud sequetur conclusio de necesse: contingentia enim vnius præmissæ vetat semper necessitatem conclusionis, vt ex superioribus liquet: haud etiam de contingenti cum non valeat: contingit nullum hominem esse album, necesse est omnem cygnum esse album, ergò contingit, nullum cygnum esse hominem: tantum igitur sequi potest, nullus cygnus est homo, quæ est conclusio de inesse. Similiter in quarto modo se res habet, & qualiscunque illius præmissa sit de necesse, aut de contingenti, necessitas, nec contingentia conclusionem afficiet, sed hæc vtriusque immunis euadet, vt inspicienti constabit.

In tertia figura modi affirmatiui, quæcunque earum præmissa sit de contingenti, quantumuis altera sit de necesse, conclusionem contingentem inferent, veluti contingit omnem hominem currere, necesse est omnem hominem esse animal, ergò contingit aliquod animal currere. Cæterum modi negantes inferent conclusionem de contingenti, si in eis præmissa negatiua fuerit de contingenti, & affirmatiua de necesse, vt contingit nullum hominem esse album, necesse est omnem hominem esse animal, ergo contingens est aliquod animal non esse album: quod si è diuerso præmissa negatiua sit in eis de necesse, & affirmatiua de contingenti, conclusio erit de inesse, & nō de necesse, nec de contingenti: haud enim sequitur, necesse est nullum hominem mugire, contingens est aliquem hominem ridere, ergò contingens est aliquod ridens non mugire: est enim potius id necessarium: haud etiam, necesse est nullum sedentem currere contingens est aliquem sedentem loqui, ergò necesse est aliquod loquens non currere: tantum ergò sequitur ex prioribus præmissis, aliquod ridens non mugit; & ex posterioribus, aliquod loquens non currit.

Quatenus autem syllogismi modales imperfectè concludentes probentur per reductionem tum ostensiuam, tum etiam per impossibile ad quatuor modos perfectos itidem modales primæ figuræ; eorum verò, qui nè imperfectè concludunt, inefficacitas, ac nullitas suadeatur, per hoc quod vtriusque reuocationis sint incapaces, facile colligi potest ex dictis hoc libro, tract. 1. videndique sunt circa alterum alterumque B. Thomas, Comibricenses, & ipse Aristoteles, locis superius citatis.

TRACTATVS III.

De tribus aliis speciebus veritatis syllogisticæ.

CAPVT I.

Quid & quotuplex sit syllogismus demonstratiuus.

DEMONSTRATIO, paulo latius sumpta, perinde est, atque quæuis ratiocinatio vera, siue creat

certa siue probabilis tantum, siue clara, siue obscura, & quocunque modo procedat, mediove innitatur: Concludere quiddam inquit Clem. Alexand. 8. Strom. ex iis qua quis conficitur, est ratiocinari, siue syllogismum conficere: ex veris aliquid concludere est demonstrare: adeo ut sit quedam composita utilitas demonstrationis: nempe, & ex eo quod qua sumuntur vera sumat, ad ea qua queruntur, & ex eo quod inferatur consequens conclusio. Quod si non sit prius, vel id non consequatur secundum, non demonstrabit quidem, sed est ratiocinatus seu efficit syllogismum: assumptis enim propositionibus convenientem inferre conclusionem solum, est ratiocinari: ex assumptis autem propositionibus esse etiam unamquamque veram non solum est ratiocinari, sed etiam demonstrare. Et ibidem inferius: Dicitur est autem fidei quoque & demonstrationis genus esse duplex: unum quidem, quod solum affert persuasionem animis auditorum: alterum vero, quod efficit scientiam.

2 Demonstratio strictè usurpata definiri solet ab Aristotele, & eius interpretibus: primò, syllogismus constans ex veris, primis, immediatis, notioribus, prioribus, causisque conclusionis. Secundò syllogismus faciens scire. Tertio & clarius, syllogismus, in quo ex praemissis evidentibus sequitur evidenter conclusio. Posteriores hunc, ac magis proprium demonstrationis intellectum triplici eius definitione, quarum tamen neutra dissidet admodum ab alia, contentum approbat Clemens Alexand. superius 8. Strom. in hæc verba, Si quis ergo inceperit ex iis, qua sunt evidentia sensus, & intelligentia, & deinde convenientem intulerit conclusionem, verè demonstrat: sin autem ex opinabilibus solum, sed non primis, hoc est neque sensu evidentibus, neque intelligentia, si convenientem quidem inferat conclusionem, ratiocinabitur quidem, sed non qua scientiam constituat demonstrationem: sin autem non convenientem, ne omnino quidem rationabitur. Et ante 1. Strom. qua enim ex demonstrationibus conficitur oratio, perfectam animam fidem facit, eius quod consequitur, ut non putet id, quod demonstratum est, aliter se habere: nec finit, ut iis succumbat, qua nobis per fraudem incurrunt.

3 Demonstratio iuxta Aristotelem, ac ceteros dialecticos alia est à priori, à posteriori alia. Illa est, in qua per causam qualemcunque, aut quasi causam, siue rationem formalem effectus demonstratur, ut cum existeret lucem propterea quod sol existeret, aut Deum voluntate prædium esse, propterea quod intellectu polleat, aut Petrum esse hominem, propterea quod sit animal rationale, demonstratur: hæc est, in qua per effectum qualemcunque, aut quasi effectum causa demonstratur, cuius exempla sunt ex iamam dictis in propatulo. Deinde demonstratio dissecari consuevit, in demonstrationem quia & propter quid. Demonstratio, propter quid, est qua rem ostendit: demonstratio, quia, est, qua vel per causam remotam, vel per effectum procedit: nuncupatur autem ita prior, eo quod causa proxima rei sit propter quid est, idque propriè, & perfectè, atque ita ut intellectui satisfaciat: posterior verò, eo quod tantum demonstret, quia res est, siue quod res est, non tamen per eius causam proximam, & perfectam, propteriùs propter quid, quodque sciendi aviditatem intellectui ingeneratam possit satiare. Præterea demonstratio alia est perfecta, perfectissima alia: demonstratio perfectissima est, in qua de subiecto demonstratur prima passio per essentialiam, ut cum de homine demonstratur, esse admirativum, quia est rationalis: si quidem hoc quod est esse admirativum est prima passio hominis, quæque

ad eius essentialiam proximè accedit: demonstratio perfecta est quævis alia.

Circa secundam, ac magis inter authores controverfam divisionem quæres, an posterius eius membrum videlicet demonstratio, quia, rationem divisi propriè participet: Videntur negare Themistius 1. post. cap. 12. Philoponus ibidem cap. 8. Simplicius 1. phyl. com. 1. Alexand. 1. prior. com. 3. Avicenna & alij. Sed ceteri omnes Peripatetici tuerent contrarium, quibus hac in re subcribo: nihil enim apud ipsos aduersarios, nihil apud omnes familiarius, quam causam per effectus demonstrari solere, idque absolute, & sine restrictione vlla: non autem propter quid, ergò quia. Sciscitaberis secundò, circa eandem divisionem, an eius membra essentialiter, ac specificè differant. Renuit Appollinarij 1. post. qu. 75. art. 2. Ceteri tamen dialectici, præsertim verò Auerfa qu. 28. log. sect. 2. §. secundo ex oppositio, ac Tellez p. 1. sum. disp. 18. sect. 1. num. 15. inter demonstrationem propter quid, ac demonstrationem quia essentialia dissidium cognoscunt: & iure optimo. cum diversis mediis innitantur ambæ.

Quæres tertio, num ea divisio sit vniuoca, vel analoga? Analogiam eius tradunt Balduinus, Zabarella, & Auerroes apud Auerfam qu. & sect. superius citatis. Ceterum ipse, & cum eo Tellez, & alij communiter malunt, eam esse vniuocam: nobisque etiam id ipsum magis placet: vtræque enim est propriè demonstratio, ut nuper insinuat: sicut igitur homo, & equus in ratione animalis, quam propriè participant, vniuocè conueniunt, ita similiter in præsentia, &c. Sciscitaberis quarto, circa eam divisionem, an sit adequata: Negant Auerroes, Zimara, & Balduinus, quoniam, inquit, demonstratio, propter quid, tantum ostendit causam, ob quam res est, non tamen rem esse, sed potius hoc supponit: demonstratio verò, quia, solum ostendit rem esse, causam tamen quapropter sit, neutiquam manifestat: est igitur inter vtramque media quædam demonstratio admittenda, quam vocant potissimam & simpliciter, videlicet cuius officium sit ostendere, ac planum facere, & rem absolute esse, & simul eius propter quid, siue causam. Contrà verò eiusmodi divisionem esse adequatam, atque ad vnum, vel alterum eius membrum esse renocandam demonstrationem illam simpliciter, ac potissimam nuncupari solitam, censent B. Thomas, Scotus, Themistius, Philo. onus, Egidius, Albertus, Venetus, Apollinaris, Caietanus, Zabarella, Auerfa, Tellez & Vallius in logica t. 2. lib. 1. disp. 2. part. 3. qu. 1. & 2. Horum sententia mihi magis arridet: Namque nulla demonstratio est, quæ vel non sit per causam proximam, vel per effectum, causamvè remotam, aut aliud medium: nulla ergò quæ non sit vel demonstratio, quia, vel demonstratio, propter quid, vtriusque definitio si rectè habet. Rursus, ut obiter contraria sententia firmissimo, & præcipuo deiiciatur gradu, demonstratio, propter quid, non demonstrat tantum, aliquid esse causam rei, sed etiam quod vi & energia talis causæ absolute sit res ipsa v.g. non solum quod interpositio telluris inter solem, ac sydis lunæ sit causa eclipsis lunaris, sed etiam quod hæc sit: probat enim conclusionem obiectionem per eius causam; hoc siquidem commune est omni argumentationi, ut eam per medium sibi proprium ostendat: at illius conclusio obiectionis est rem esse v.g. lunæ deliquium, siue eclipsim, ut claret ex hoc syllogismo, tellus posita inter solem, & lunam huius facit eclipsim, sed est interpositio telluris inter solem, & lunam, ergò & eclipsis lunaris: quamvis autem hæc prius

prius cognita, ac visa sit, nihilominus, sustinet demonstrari postea: quid namque vetat, rem aliquam bifariam cognosci, videlicet per sensum, & experientiam, nec non per scientiam; atque vnum, alterumque genus hoc cognitionis circa idem obiectum concurrere: simul quidem tempore, sed non natura.

63

Circa prius, ac principalius eius diuisionis membrum dubitari consuevit, an, vt res proprie loquendo demonstratur, *propter quid*, satis sit, eam ostendi per causam à se realiter indistinctam, magisque talem in cognoscendo, quam in essendo? Non requiri ad demonstrationem huiusmodi, causam physicam, ac realem, realiterve ab effectu distinctam, sed sufficere intentionalem, siue in cognoscendo, sentiunt Caietanus 1. post. cap. 1. Valilius in log. tom. 2. lib. 1. disp. 2. p. 2. q. 6. c. 4. Collegium Conimbric. in log. cap. 2. de scient. q. 1. art. 2. Auerſa q. 28. log. sect. 3. paulo ante medium, Tellez supra disp. 18. log. sect. 1. conclus. 4. Quibus suffragor: quæ enim demonstratio esse potest, nisi *propter quid*, ea qua demonstratur de homine risibilitas, propterea quod sit rationalis, aut ea, qua de Deo demonstratur voluntas, propterea quod sit perfectissimo intellectu præditus, aliudve quoduis attributum vi alterius, vt passim arguunt Theologi scholastici: neutra autem procedit per causam physicam, sed potius vtræque per intentionalem. Præterea secundo circa idem diuisionis membrum disquiri solet, an eiusdem conclusionis possint esse plures demonstrationes, *propter quid*, vel potius esse nequeat illius nisi vna sola. Vnam tantum vnius conclusionis esse posse demonstrationem, *propter quid*, putant Auerroes 2. post. comment. 46. & 97. ac Zabarella lib. de spec. demonstr. c. 2. Sed immerito, quoniam, vt bene animaduertit Auerſa superius citatus, nihil prohibet, eiusdem rei esse plures causas proximias, veluti si probetur de homine, quod sit in vtramque partem moraliter operatiuus, ac vel laudabiliter, vel illauidabiliter, tum per causam efficientem, quoniam videlicet est intellectiuius, tum per finalem, quia propter beatitudinem, Deique visionem creatus, tum per formalem, quoniam est libero arbitrio præditus, tum denique per materialem, aut veluti materialem, quoniam substantia constans spiritali.

7

Circa posterius eiusdem diuisionis membrum, scilicet demonstrationem, *quia*, quædam sunt breuiter animaduertenda: haud enim ea vacat in vtramque partem disputare: Primum nimirum eiusmodi demonstrationem dici talem aliquando, propterea quod ad causam ab effectu gradum faciat, vt cum probatur tellurem in orbem esse rotundatam, quia tempore eclipsis lunam orbiculariter opacat, aut planetas syderibus fixis esse propinquiores, quia non scintillant. Secundò eam demonstrationem dici talem, quando arguitur à signo, etiamsi non sit effectus, vt cum probatur aliqua conclusio per reductionem ad impossibile: quod enim euidentius signum esse potest, eam esse veram, quam quod ex ea negata sequantur duo contradictoria: Tertio quando arguitur, per causam non proximam: causa autem proxima, qua niti debet demonstratio *propter, quid*, vt superius visum, & qua niti nequit demonstratio, *quia*, qua de loquimur in præsentem, censeretur debet iuxta Aristotelem, & eius interpretes, ea, quæ est conuertibilis cum effectu, sic vt eiusmodi causa sine effectu, & hic sine illa nunquam possit reperiri. Quocirca, si quis probet lapidem non respirare, quia non est animal, erit demonstratio, *quia* ac per

causam non proximam, eo quod non recipitur carentia respirationis, & non animal, possintque plura non respirare, quin eorum vllum sit non animal, sed quoduis potius animal, nimirum pisces: quod si quis probet, lapidem non respirare, quia caret pulmone, erit demonstratio *propter quid*, ac per causam proximam, & conuertibilem, eo quod nihil non respiret; quin careat pulmone, nihilque pulmone careat, quin non respiret. Atque hinc est, causam proximam, seu conuertibilem principaliter dici causam, ac demonstrationem ei innixam absolute, *propter quid*, contra verò causam non proximam, siue irreciprocam, & inconuertibilem, ferme nomen causæ non meriti, adeoque solius demonstrationis, *quia*, non verò *propter, quid* denominationem tribuere: intellectus enim certior factus huius posterioris causæ non quiescit, & tamen si sciat, lapidem v.g. non respirare, quia non est animal, pergit ulterius inquirere, cur nam alia, quæ sunt animalia, videlicet pisces, non respirent: ceterum deprehensa priori causâ, satiatur illa sciendi auditas ei ingenerata; nec postquam scit lapidem v.g. non respirare, quia caret pulmone, potest ulterius dubitare, quapropter pisces, quibus nullus inest pulmo, non respirent, deinde huius eorum à ceteris animalibus dissidij causa sollicitus esse. Quarto denique quando arguitur per medium, quod nec sit causa, nec effectus. Quamvis enim hoc genus demonstrationis negare videatur Auerroes, & Zabarella lib. de spec. demonstr. cap. 5. Ceterum Themistius, Auerſa, & alij communiter illud admittunt, & quantum mea opinio est, iure merito: hæc namque sunt veræ demonstrationes, omne quod est perfecta ratione simile homini, eo ipso est dissimile Leoni, sed omnis homo est perfecte similis homini alicui, ergò dissimilis leoni: omne quod est risibile est flebile, sed omnis homo est risibilis, ergò & flebilis: omnes lineæ, quæ æquales vni tertiæ, sunt æquales inter se, sed trianguli æquilateri tres lineæ ita sunt institutæ suapte natura, vt earum singulæ sint æquales vni tertiæ, ergò & æquales erunt inter se inuicem, vt habetur lib. 1. Euclidis problem 1. propos. 1. At nec similitudo hominis cum homine est causa aut effectus dissimilitudinis eius cum leone, nec è conuerso: par ratio est risibilitatis, ac flebitatis: par æqualitatis quarundam linearum inter se, & eius, quam habent respectu vnius tertiæ: par aliarum similium proprietatum, quæ in mathematicis disciplinis passim solent demonstrari. Quomobrem in eo non parum errant aduersarij, quod præter connexionem instar causæ, aut effectus, aliam concomitantem superioribus exemplis declarant minimè agnoscant.

CAPVT II.

Cuiusmodi esse debeant præcognita syllogismi demonstratiui.

DE præcognitis ad demonstrationem in præsentem operatiuius, quam vtilius à multis disputari consuevit. Ipse absque longo opinionum, & argumentorum censu in compendium redigam, quæ fuerint ponderis alicuius. Præcognita ergo ad demonstrandum, siue ea, quæ prænosci oportet antè demonstrationem, alia sunt complexa, alia incomplexa: præcognita complexa sunt ipsæ præmissæ obiectiue, quæ formales, atque assensum conclusionis

8